

Kommunikation

Politisk spin spiller fallit

Effektløst. Britiske eksperter advarer den danske regering mod at følge i Blairs fodspor - Politisk spin har fået den folkelige tillid til at kollapse og kommer til kort over for tidens store problemer - Fremtidens politiske kommunikator laver politik sammen med borgerne - Fogh får det svært, spør kommunikationsmand

Spinkulturen, der de seneste år har bredt sig i det politiske liv, står foran et sammenbrud i stil med det, der fik dot.com-boblen til at briste. Spin - forstået som centralt styrede forsøg på at kontrollere, hvordan budskaber modtages - er ved at spille fallit. Det fungerede i én historisk epoke. Men nu svinder troen på, at politisk succes kan sikres gennem iscenesættelse. Taktisk kommunikation virker ofte direkte mistillidsskabende. Det er lektien i Storbritannien, hvis politikere og medier lærte hele verden, herunder statsminister Anders Fogh Rasmussen, at spinne.

“De britiske erfaringer er, at nok så målrettede forsøg på at kontrollere, hvordan budskaber videregives og opfattes, kun har kortvarig effekt. Så snart medier og borgere begynder at genkende spinteknikkerne, mister de virkningen. Eller - hvad værre er - folk tager det ilde op og vender sig mod systemet,” siger Eddie Gibb, der er kommunikationschef i London-tænketanken Demos.

Sammen med to andre centrale skikkelser i den britiske spindebat har han over for Mandag Morgen identificeret de perspektiver, der rækker ud over landets grænser. Et dansk udvalg under Justits- og Finansministerierne har netop indledt en analyse af embedsmænd og spindoktorers bistand til ministrene. Det er en udløber af de seneste måneders intense debat om spin i det danske folkestyre. Se også Ugebrevet Mandag Morgen nr. 2 og 3, 2002. Udvalget skal bl.a. inddrage erfaringer fra Storbritannien. Blandt de britiske eksperter, Ugebrevet har talt med, er den samstemmende konklusion, at spin er ødelæggende for den demokratiske kultur og bør erstattes af en ny åben og deltagelsesorienteret kommunikation.

En undersøgelse, der blev offentliggjort for nylig,

viser, at briternes tillid til New Labour-regeringen er lavere end nogensinde. Næsten 7 ud af 10 mener, at regeringen er utroværdig. Se figur 1.

Tidligere erhvervsredaktør på avisen The Observer, George Pitcher, er gået så langt som til at erklære spin for død. Ikke sådan at forstå, at han ønsker at spole tiden tilbage til dengang, politikere kommunikerede uden hjælp fra professionelle rådgivere. Hans pointe er, at der er brug for et radikalt stilskifte, der kan revitalisere den offentlige meningsdannelse.

” Regeringen taler nu selv om et kollaps i befolkningens tillid til offentlige informationer.

Nicholas Jones, tidl. politisk korrespondent for BBC

“Jeg forstår, hvorfor udenlandske regeringer som den danske beundrer Tony Blairs politiske nyskabelser. Men sagen er, at hans regime er ved at miste sin fortryllelse. Regeringen har baseret sig på fokusgrupper, image og præsentation på bekostning af de makro-politiske spørgsmål i Storbritannien og verden,” siger George Pitcher, der er forfatter til bogen *The Death of Spin*.

Pitcher peger på, at en række af de problemer, de vestlige samfund står over for, kræver en helt anderledes langsigtet fordybelse end den, spin-kulturen har præsteret de seneste år. Hvis ikke før, har det siden 11. september 2001 stået lysende klart:

“Der er i vide kredse en voksende længsel efter at vende tilbage til en debat, hvor ideologier brydes. Tag tidens store spørgsmål om, hvordan det sekulære Vesten skal møde det teokratiske Østen. Det er et pro-

blem, der skal løses. Og i den sammenhæng slår spin ikke til. Det samme kan man sige om mere hjemlige temaer som sundhed, transport og euroen. Det er sager, der må tackles med sigte på forandring frem for blot image.”

Selvom spin ikke har slået nær så dybe rødder på Christiansborg og på Slotsholmen som i det britiske politiske system, vil kritikken og anbefalingerne nok vække eftertanke herhjemme. For det første kan den britiske debat give et praj om, hvordan de danske spindoktorer, hvoraf mange er nyudnævnte, kan forvalte deres roller - til fordel eller skade for befolkningens indsigt i den førte politik. Det er den diskussion, som formelt føres i det førnævnte ministerielle udvalg under ledelse af professor dr.jur. Jens Peter Christiansen.

For det andet kan de britiske iagttagere måske føje en ny dimension til den store øjeblikkelige interesse for Anders Fogh Rasmussens personlige lederskab. Her tænkes ikke alene på, at statsministeren åbenlyst har taget ved lære af Blairs politiske strategi. I øjeblikket portrætteres statsministeren den ene dag som en kontrolsyg leder, den næste dag som formidler af en større værdidebat. De britiske erfaringer giver naturligvis ikke svaret på, hvem Fogh er. Men de kan måske indikere, hvilken type politiker han bør stræbe efter at blive.

Folkets tillid er kollapsedet

Mens der i Danmark først er kommet fokus på spin det seneste års tid, har briterne haft en lang og ophedet debat. Det startede som en personfikseret polemik om typer som Tony Blairs øverste mediestrateg Alastair Campbell og trafikministerens tidligere rådgiver Jo Moore. Det var hende, der kort efter terrorangrebet den 11. september sendte en e-mail til embedsmænd i ministeriet med besked om, at denne dag var “en god dag at begrave dårlige nyheder”.

En rapport fra the Committee on Standards in Public Life, der blev offentliggjort sidste måned, rummer anbefalinger til nye regler for politikernes særlige rådgivere. Dem er der p.t. flere end 80 af i den britiske regering. Se også tekstboks. I Danmark er der ca. et dusin spindoktorer i det politiske system. Men det har ikke lagt låg på kontroverserne om politisk spin. Tværtimod satte regeringen, netop som blækket var ved at tørre på den første rapport, gang i en ny uafhængig analyse af dens samlede kommunikation.

Denne Government Communications Review Group (GCRG) er sammensat af fremtrædende pres-

se- og PR-folk. De skal analysere 50 spørgsmål, der sætter spot på hele kredsløbet fra politikerne og deres rådgivere over embedsmændene og medierne til folket. Det afspejler, at Blairs problem ikke blot er nogle kyniske spindoktorer, men en omsiggribende spinkultur, der sender negative vibrationer gennem hele systemet.

De færreste er i tvivl om, at Tony Blair og hans ministre i dag ser med stor alvor på den tillidskløft til befolkningen, som spin har været med til at skabe.

“Regeringen taler nu selv om et kollaps i befolkningens tillid til offentlige informationer,” fortæller Nicholas Jones, tidligere politisk korrespondent for BBC og forfatter til flere bøger om politisk spin. Ordene faldt på en lukket høring arrangeret af GCRG, hvor Jones gav et indlæg:

“Kollaps er et meget stærkt ord, når det kommer fra repræsentanter for regeringen. Men det er kommet så vidt, at almindelige briter ikke længere tror på de statistikker, myndighederne præsenterer. “Det hele er spin,” siger de nu.”

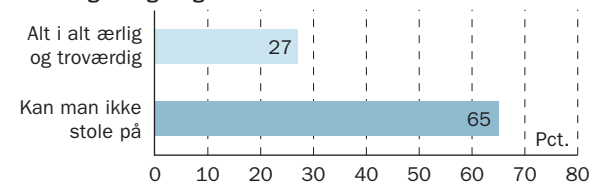
Postspin-kommunikation

En række nyere analyser, bøger og indlæg fra den britiske debat efterlyser et opgør med spinkulturen. Flere taler - i mangel på bedre udtryk - om en bevægelse fra spin til postspin-kommunikation:

M/M Tillidskrise i Storbritannien

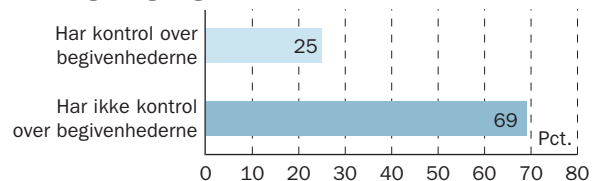
Folket tror ikke på Blairs spin...

Vurdering af regeringen:

...og mener han har tabt kontrollen

Vurdering af regeringen:

Figur 1: Tilliden til Storbritanniens New Labour-regering er historisk lav. Overdreven brug af politisk spin er en af forklaringerne, mener eksperter.

Note: N=1.949.

Kilde: Undersøgelse fra YouGov i The Daily Telegraph.

- **Spin er død.** Spin refererer til taktisk kommunikation, hvor budskaber formuleres og raffineres, før de “sælges” til offentligheden. Alternative synspunkter eller virkelighedsopfattelser forsøges ignoreret eller miskrediteret. Almindelige teknikker omfatter tænkning i events, studehandler med venligtsindede journalister, chikane af kritikere, prompte tilbagevisning af al negativ omtale og læk af kontroversielle historier ved “gunstige” lejligheder. Mål: Altid at sætte afsenderen i et positivt lys.
- **Længe leve postspin.** Postspin er deltagelsesorienteret kommunikation, hvor politikken formes og finder sin faste form i et samspil mellem politikere og borgere. Komplexitet og konkurrence om at definere verdens sande tilstand anerkendes og værdsættes som et grundvilkår i det moderne samfund. Teknikker er enhver form for interaktiv nu-og-herkommunikation, hvor der gælder ens spilleregler for alle deltagere i debatten. Mål: At høste anerkendelse ved at fremme et demokratisk engagement.

Distinktionen giver mening - også i en dansk politisk sammenhæng - vurderer kommunikationsrådgiver Per Rystrøm. Han underviser i politisk kommunikation på Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet og har en fortid som presserådgiver i den tidligere SR-regering. Ifølge Rystrøm har statsminister Anders Fogh Rasmussen selv beskrevet sin stil som dialogorienteret, sådan som han f.eks. fremstår i journalist Thomas Larsens bog “Anders Fogh Rasmussen - i godt vejr og storm”. Men i praksis har Fogh gjort flittigt brug af klassiske spinteknikker.

“Statsministeren har ved flere lejligheder annonceret nogle brede folkelige debatter uden at følge op. Under valgkampen var hans motto “Dialog med Fogh”, men netop dialog er en af hans svage sider. Ganske vist mener Anders Fogh Rasmussen, at man skal kommunikere og forklare politikken bredt til befolkningen. Men han har ikke vist vilje til selv at lade sig påvirke. Typisk har han startet med at træffe sine beslutninger for dernæst at lægge en strategi for, hvordan han får dem solgt og implementeret,” siger Per Rystrøm og tilføjer: “Politikere kan godt lide at tale om åben dialog, men det er først der, hvor det begynder at gøre ondt på en selv, at det bliver reelt.”

Ligheder mellem dot.com-bølge og spin

De tre britiske eksperter i politisk kommunikation, Ugebrevet har interviewet, er i store træk enige om år-

Nye regler for britiske spindoktorer

The Committee on Standards in Public Life har gennem en årrække analyseret Storbritanniens politiske debatklima. I sin 9. rapport, der udkom for nylig, kommer komiteen med en række anbefalinger om de særlige rådgiveres rolle og beføjelser:

- **Særlige rådgivere er ikke embedsmænd:** De særlige rådgivere udskilles som en selvstændig personalekategori i staten.
- **Forbud mod bestemte handlinger:** Det skal ved lov specificeres, hvad de særlige rådgivere ikke må gøre. F.eks. må de ikke gennem ordrer underminere embedsmændenes upartiske status eller have indflydelse på embedsmænds ansættelse og forfremmelse.
- **Ministre ansvarlige for særlige rådgiveres fejl:** Reglerne ændres, så ministre personligt kan stilles til ansvar for spindoktorernes gerninger. Ministrene har desuden pligt til at undersøge alle anklager, der rettes mod dem, om brud på de gældende regler for særlige rådgivere.
- **Klarhed om særlige rådgivere:** Regeringen skal give en årlig redegørelse til parlamentet, der indeholder oplysninger om: antal særlige rådgivere beskæftiget, deres navne, hvem de arbejder for, funktion og ansvarsområde, sammenlignende data fra tidligere år.
- **Politisk loft for antallet af særlige rådgivere:** Parlamentet skal fastsætte en øvre grænse for antallet af særlige rådgivere i regeringen.

Kilde: Committee on Standards in Public Life: Defining the Boundaries within the Executive: Ministers, Special Advisers and the permanent civil service. April 2003.

sagerne til spin-krisen. Først og fremmest har politikerne og deres rådgivere overdoseret anvendelsen af spin, så der er opstået demokratiske bivirkninger. Derudover har det døgnåbne mediasamfund og de omskiftelige internationale strømninger gjort det svært at være på forkant med alle problemer.

George Pitcher er overbevist om, at spin repræsenterer en epoke, der nærmer sig sin afslutning:

“Spin er ikke et træk, der er forbeholdt Storbritannien. Det er et fænomen, som har vokset sig stærkt med Vestens postmoderne kultur. Stil, image og spin har i en række år erstattet substans i form af ideologi og tro. For blot få år siden var der en tendens til ligefrem at se spin som noget fashionabelt. Dygtige mennesker stod i kø for at blive spindoktorer. Men i løbet af kort tid ændrede opfattelsen sig til at opfatte spin som synonym med bedrag. Folk har tilsyneladende indset, at det ikke er godt nok at fokusere på overfladen.”

Når spin går i selvsving

En række sager fra de seneste år giver et indblik i den britiske spinkultur, hvor politikere, rådgivere og medier kæmper med og mod hinanden. Nedenstående bygger på britiske avisers gengivelser:

- **Moore-affæren:** Trafikministerens rådgiver Jo Moore blev verdenskendt for sine utrolige ord om den 11. september 2001 som "en god dag at begrave dårlige nyheder". Historien blev først afvist af ministeriet, men siden bekræftet. Til manges undren blev Jo Moore ikke straks fyret. Måske fordi hendes tænke-måde var indbegrebet af New Labours, mener mange. I tiden efter fortsatte Moore med at spille en kontroversiel hovedrolle i en intern krig imellem de ansatte i ministeriet, som bl.a. medførte talrige læk af følsomme oplysninger. På den baggrund blev både hun og ministeriets pressechef i februar 2002 presset til at tage deres afsked. Meget symptomatisk blev nyheden om Jo Moores afgang offentliggjort klokken 17 på dagen for Prinsesse Margarets begravelse.
- **Paddington-ulykken:** I juni 2002 gik Jo Moores afløser i trafikministeriet måske over stregen i forbindelse med efterspillet til en togulykke ved Paddington Station i London. Den særlige rådgiver, Dan Corry, skulle angiveligt have kontakten New Labours hovedkvarter for at tjekke partitilhørsforholdet hos talsmændene for ulykkens overlevende. Hensigt: At beskytte trafikministeren mod kritik.
- **Dronningemoderens begravelse:** Samme måned opstod en større mediestorm om premierminister Tony Blairs rolle i forbindelse med begravelsen af dronningemoderen. Ifølge magasinet *The Spectator* havde en af Blairs personlige medarbejdere, Clare Summer, kort tid efter dronningens død i marts lagt pres på Overhuset, der var ansvarlig for begravelsen. Tony Blair ønskede en mere synlig rolle i arrangementet end planlagt, lød ønsket. Regeringen har afvist anklagerne, mens *Spectators* redaktør fastholder, at han er i besiddelse af et memo, der beviser påstandene.
- **Cheriegate:** I december 2002 kom Tony Blairs kone Cherie i mediernes søgelys. Årsag: Hun har i forbindelse med køb af lejlighed til parrets søn været i forbindelse med svindler og spekulant Peter Foster. Premierministerens officielle talsmænd benægtede kendsgerninger og blev siden kritiseret både for at lyve og for overhovedet at blande sig i sagen.
- **Plagiat af studenteropgave:** En af de seneste indikationer på, at den britiske regerings kommunikation er ude af kontrol, kom i februar i år. Tony Blairs embedsmænd offentliggjorde en kritisk såkaldt "efterretningsrapport" om Iraks regime. Rapporten indgik i regeringens argumentation for en militær invasion. Men det blev afsløret, at centrale passager i dokumentet var direkte afskrift - inklusive grammatiske fejl - af et speciale udarbejdet af en amerikansk universitetsstudent. Det formodes, at en af regeringens særlige rådgivere bærer ansvaret.

I sin bog om spin og kommunikation i det 21. århundrede sammenligner Pitcher politisk spin med dot.com-bølgen. Han skriver, at ligheden mellem de to fænomener er manglen på ægte værdier samt troen på, at det vigtigste succeskriterium for en hvilken som helst organisation er at skabe det rette indtryk. Ligesom det skete efter Nasdaqs sammenbrud i marts 2000, vurderer George Pitcher, at spin-krisen kan sprede sig til store dele af verden, medmindre politikere og deres spindoktorer selv siger stop.

"Jeg siger ikke, at særlige rådgivere i sig selv er et dårligt fænomen. De bør blot koncentrere sig om at udvikle politik, hvor mange i dag bruger kræfterne på at manipulere medierne og få regeringen til at tage sig godt ud. Tilsvarende har vi i Storbritannien set, at regeringer kan blive så besat af, hvad der står i næste dags avis, at de mister fokus," siger han.

I lighed med de to andre britiske eksperter ser han en omvendt sammenhæng mellem politikernes fokus på spin og deres evne til at løfte fundamentale samfundsmæssige udfordringer. Sundhed, transport og EU nævnes som eksempler på komplicerede politiske områder, hvortil Blair-regeringen har holdt distance for ikke at miste kontrol.

Kontrol er også et nøgleord i Nicholas Jones' karakteristik af regeringen - *The Control Freaks*, som han kalder ministrene og deres rådgivere på forsiden af sin seneste bog. På spørgsmålet om, hvordan man kan kende en kontrolfreak, fremhæver han den famøse rådgiver Jo Moore og premierminister Tony Blair som arketyperne:

"Jo Moore repræsenterer en tendens, man også ser i andre lande, hvor partispecifikke politiske interesser smitter mere og mere af på de offentlige informationsstrømme. Hun var parat til at give instruktioner til almindelige embedsmænd med henblik på at opnå partipolitiske fordele. Hun var ligeledes parat til at få embedsmænd til at offentliggøre informationer med det ene formål at tilsværte politiske modstandere."

"Blair er en kontrolfreak på den måde, at han tilstræber fuld kontrol over sine offentlige optrædender. Han er meget selektiv med, hvem han giver interview til. Dem, der vil gå kritisk til ham, får ikke lov. Han holder selvfølgelig pressemøder, hvor han besvarer spørgsmål. Men han gemmer sine markante udtalelser til de medier, han ved vil præsentere det på præcis den måde, han ønsker. Og så er han i det hele taget en meget kontrolleret person. Han aftaler altid med sine rådgivere, hvordan han skal optræde. Og afviger ikke en tomme fra det," siger Nicholas Jones.

Hvorvidt sådanne typer også findes i det danske politiske system er i denne sammenhæng mindre relevant. Det centrale er ifølge Nicholas Jones, at der på ny skabes mere gennemskuelige spilleregler i et system, hvor både borgere og medier i stigende grad har svært ved at afkode de informationer, der kommer fra regeringen.

Her sætter han sin lid til de nyligt præsenterede retningslinjer for særlige rådgivere fra The Committee on Standards in Public Life. Reglerne begrænser bl.a. rådgivernes muligheder for at give ordrer til embedsmændene, ligesom de fastslår, at ministre kan stilles til ansvar for deres spindoktorers eventuelle ugerninger.

I løbet af kort tid ændrede opfattelsen sig til at opfatte spin som synonymt med bedrag.

Folk har tilsyneladende indset, at det ikke er godt nok at fokusere på overfladen.

George Pitcher, tidl. erhvervsredaktør på The Observer

Samtidig ser han imidlertid et behov for en ny social kontrakt mellem politikere og medier. Førstnævnte forsøger at kontrollere journalisterne med selektive briefinger til vennerne og chikane af kritikerne, mens medierne giver igen med spekulative, konspiratoriske historier, der kun fremmer kynisme. Mere direkte og ensartet information til alle, offentliggjort via tv-transmissioner eller på internettet, lyder et af Nicholas Jones forslag til et bedre samspil mellem regeringen og medierne.

Avisen The Guardian har ligeledes slået til lyd for, at en tilbundsående undersøgelse af spin ikke alene bør vende blikket mod politikere og rådgiverne, men ligeledes mod mediernes kultur og arbejdsmetoder.

Farvel til spin - er det bare spin?

Således har den hidsige britiske debat avlet konkrete forestillinger om, hvor et kursskifte i den politiske kommunikation kan begynde. Tænketanken Demos skitserer i et hørings svar til udvalget, der skal analysere regeringens kommunikation, denne vision for fremtidens politiske kommunikation: "Postspin-kommunikation er hverken konventionel eller neutral, men kommunikation, der anerkender mangfoldige synspunkter, mangfoldige informationskilder samt den kendsgerning, at den offentlige mening ikke er en fast størrelse og derfor ikke kan "vindes"."

Ifølge Demos' kommunikationschef Eddie Gibb var Tony Blairs håndtering af Irak-krigen - måske - et eksempel på, at han er ved at skifte kurs.

"Lidt paradoksalt anlagde Tony Blair en stil, der står i modsætning til den stil, han hidtil er blevet kritiseret for. I optakten til krigen var der ikke mulighed for at sidde bag kulisserne og regne ud, hvad der ville ske, for så at komme ud og sælge sine holdninger. I stedet kastede premierministeren sig ud i en debat, hvor både holdningerne i FN og i den britiske offentlige mening var meget omskiftelige. Det er en helt anden kommunikation end spin. Spørgsmålet er så, om det indvarsler et reelt skifte. Eller blot afspejler, at det er svært at bruge spin i verdenspolitikken," siger Eddie Gibb.

I Danmark er Anders Fogh Rasmussens linje i Irak-krigen blevet set som et tegn på, at han ikke udelukkende engagerer sig i folkelige sager, hvor han har folkeflertallet med sig.

Men herhjemme - som i Storbritannien - er der stadig mange, der tøver med at dømme spin død og borte. Som George Pitcher siger, kan det blot være udtryk for, at den politiske spin er trukket i ny klæde. Han husker i den forbindelse et britisk magasin, hvor der på forsiden var et billede af Tony Blair og hans toprådgiver Alastair Campbell. Fra hver deres mund går en taleboble. Tony Blair siger: "Fra nu af skal der ikke være mere spin." Til det siger hans spindoktor: "Jeg tror, det vil komme til at lyde rigtig godt."

Jacob Rosenkrands | mm@mm.dk